

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.4.9>

УДК 373.2.091(430)

Марина Гончарук

<https://orcid.org/0009-0006-6761-1254>

засновниця мережі дитячих садочків SKILLS,

Київ, Україна

marina@skills.kiev.ua

РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу розвитку дошкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччина у контексті інтеграції України до європейського освітнього простору. Автор звертає увагу на роль дошкільної освіти як фундаментальної складової освітньої системи, що забезпечує соціальну адаптацію, формування компетентностей та цінностей дитини. Висвітлено актуальність запозичення позитивного досвіду Німеччини для вдосконалення системи дошкільної освіти України. У статті розглянуто ключові нормативно-правові акти Німеччини, які формують основи дошкільної освіти й організації раннього розвитку дитини: «Про якість дитячих садків» (KiTa-Qualitätsgesetz 2023) та «Угоду між землями про спільну основну структуру шкільної системи та загальнодержавну відповідальність земель у центральних питаннях освітньої політики» (2020). Зазначено їхній вплив на забезпечення доступності та якості освітніх послуг, підтримку інклюзії, професійну підготовку та безперервний розвиток педагогів. Особливу увагу приділено досягненням німецької дошкільної освіти в організації мовної підготовки, подоланні регіональних диспропорцій у забезпеченні місць у закладах освіти, зменшенні етнічної освітньої нерівності, впровадженні інноваційних підходів до навчання, зокрема індивідуалізованого підходу до кожної дитини і цифровізації дошкільної освіти. У статті наголошено на важливості використання німецького досвіду для реформування нормативно-правової бази, вдосконалення управління освітнім процесом, розширення доступності для дітей з особливими потребами та підвищення якості освіти через інновації. Зроблено висновок, що досвід Німеччини може стати базою для вдосконалення дошкільної освіти України, зокрема в контексті її інтеграції до європейського освітнього простору.

Ключові слова: доступність освіти, дошкільна освіта, європейський освітній простір, інклюзія, інноваційні методи, компетентнісний підхід, нормативно-правова база, ранній розвиток дітей, Федеративна Республіка Німеччина, якість освіти.

ВСТУП

Євроінтеграційні наміри України передбачають вдосконалення національної системи освіти відповідно до вимог європейського освітнього простору, підвищення її ефективності відповідно до європейських стандартів.

Сучасний стан інтеграції України до європейського освітнього простору вимагає вдосконалення усіх рівнів освітньої системи, зокрема дошкільної освіти, яка є первинною, але дуже важливою основою для всебічного розвитку особистості дитини (Концепція розвитку освіти України до 2030 року, 2020). Дошкільна освіта відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної адаптації, формуванні життєвих компетентностей та цінностей, що відповідають вимогам суспільства знань.

У цьому контексті заслуговує на увагу досвід Федеративної Республіки Німеччина, яка має одну з найрозвиненіших систем дошкільної освіти і на сьогодні впровадила у дошкільну освіту компетентнісний підхід. У Німеччині у 1837 р. був заснований перший дитячий садок (Kindergarten). На сьогодні різноманітність підходів до організації дошкільної освіти простежується в різних землях, що становить значний інтерес для порівняння 16-ти федеративних земель та України та подальшого використання конструктивних ідей в Україні. У федеративних землях Німеччини за досить короткий час створено потужну мережу дитячих садочків та досягнуто позитивних

зрушень у застосуванні компетентнісного підходу в дошкільній освіті. Німецькі педагоги і практики шукають різноманітні підходи до організації дошкільної освіти, що зумовлює необхідність пошуку шляхів гармонізації освітніх програм і методів з урахуванням регіональних особливостей, потреб місцевих громад і загальнонаціональних пріоритетів. Це створює умови для постійного вдосконалення системи дошкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччина, підвищення її якості та забезпечення рівного доступу дітей до освітніх послуг, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу.

Необхідно підкреслити, що в Україні також значна увага приділяється модернізації та якості дошкільної освіти відповідно до національних традицій, світових та європейських тенденцій (Візія розвитку освіти України до 2030 року, 2021; Закон України «Про дошкільну освіту», 2024) зокрема за ініціативи Міністерства освіти і науки, Міністерства цифрової трансформації, Українського інституту розвитку освіти впроваджуються міжнародні освітні та наукові проекти.

Питання освіти Німеччини досліджували українські вчені, які звертали увагу на різні аспекти її організації, розвитку та впливу на освітні системи інших країн. Зокрема, історичні аспекти становлення педагогіки та розвиток освіти в Німеччині (А. Джурило); аналіз освітніх систем Німеччини та України (А. Довгун); проблеми інтеграції освіти до європейського простору та роль німецького досвіду у цьому процесі (Т. Кристопчук, О. Локшина, Л. Хоружа); освітні реформи в Німеччині, їхній вплив на сучасний стан освіти і можливості адаптації в Україні досліджувала (А. Сбруева); історичні та сучасні аспекти дошкільної освіти Німеччини (А. Гончаренко, 2018). Проблемам професійної підготовки фахівців дошкільної освіти Німеччини (у порівнянні з Великою Британією та Україною) присвячена наукова розвідка L. Zdanevych et al. (2020).

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених розвитку дошкільної освіти, розвиток дошкільної освіти в різних федеративних землях Німеччини у порівняльному аспекті виявлення подібних та відмінних тенденцій не був предметом окремого цілісного наукового дослідження. Тому **мета статті** – обґрунтування досвіду німецьких науковців та педагогів-практиків для врахування досвіду німецьких науковців та педагогів-практиків для реалізації стратегічних завдань дошкільної освіти України,

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Нормативно-правова база Федеративної Республіки Німеччина формує основи для розвитку дошкільної освіти, забезпечуючи баланс між національними стандартами та автономією федеральних земель та ефективне управління та організацію освітнього процесу. Зокрема, «Угода між землями про спільну основну структуру шкільної системи та загальнодержавну відповідальність земель у центральних питаннях освітньої політики» (2020) заклала основи єдиної освітньої політики, спрямованої на гармонізацію стандартів. Основний закон ФРН (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, 1949, *Zuletzt geändert*, 2024) гарантує право кожної дитини на доступну освіту, закріплюючи принципи інклюзії. Закони «Про освіту» 16-ти федеративних земель деталізують організацію дошкільної освіти з урахуванням культурних і соціальних особливостей регіонів.

Важливим документом є закон «Про покращення якості дитячого догляду та участі» (*KiTaQuali täts- und Teilhabeverbesserungsgesetz, Gute-KiTa-Gesetz*, 2019), що спрямований на покращення умов навчання, зменшення витрат для сімей та підтримку професійного розвитку педагогів. *Gute-KiTa-Gesetz* дозволяє регіонам адаптувати ініціативи до їхніх потреб, зберігаючи єдність загальнонаціональних стандартів. Зміст цього закону було скориговано у 2023 р., і він знову має бути доопрацьований.

Реформування нормативно-правової бази у галузі дошкільної освіти Федеративної республіки Німеччина розглядається науковцями як процес оновлення, вдосконалення та гармонізації законодавчих і регулятивних актів, що регулюють функціонування системи дошкільної освіти, з метою забезпечення її відповідності сучасним соціальним, педагогічним та економічним викликам.

Основні акценти цього процесу включають створення умов для рівного доступу до якісної освіти, підтримку інклюзії, запровадження компетентнісного підходу та інтеграцію європейських стандартів. Ми переконані, що цей досвід є цінним для реформування та вдосконалення дошкільної освіти України.

Варто розглянути основні поняття дослідження та як їх тлумачать німецькі науковці. Так, наприклад, термін «*дошкільна освіта*» (нім. *Vorschulische Bildung*) визначається як комплексний процес виховання, навчання та соціалізації дітей від народження до початку шкільного навчання, спрямований на формування їхньої особистості, розвиток базових компетентностей та забезпечення готовності до подальшого навчання.

У німецькій педагогічній науці також зустрічаємо термін «*ранній розвиток*» (нім. *Frühe Bildung*), який розглядається як інтегративний процес, що охоплює фізичний, когнітивний, емоційний та соціальний розвиток дитини в період від народження до початку шкільного навчання. За результатами досліджень К. Dietrich et al. (2019), ранній розвиток тісно пов'язаний із якістю взаємодії дитини з її найближчим соціальним середовищем (сім'єю, педагогами) та створенням сприятливих умов для навчання через гру, творчість і дослідження.

Провідний дослідник якості дошкільної освіти Федеративної Республіки Німеччини

W. Tietze (2018), який розробив критерії оцінювання якості дошкільних закладів освіти та систематичних підходів до підвищення стандартів освіти, визначає поняття «*якість дошкільної освіти*» як багатовимірне поняття, що охоплює сукупність характеристик, які забезпечують оптимальний розвиток дитини. Підвищення ефективності дошкільної освіти є постійним, циклічним процесом, який вимагає безперервного моніторингу та адаптації освітньої галузі до змінних умов і потреб суспільства.

R. Schelle, K. Blatter, S. Michl B. Kalicki (2023) досліджували концепцію, методологію та фактори забезпечення якості дошкільної освіти, зосереджуючись на стандартах, інструментах оцінювання та інноваціях для її покращення.

Поняття «*доступність дошкільної освіти*» в Німеччині трактується як багатовимірна концепція, яка враховує фізичні, економічні, соціальні, культурні, інформаційні аспекти та інклюзію. Німецькі науковці Н. Reinders, Н. Ditton (2015) підкреслюють, що забезпечення доступності є не лише правовим зобов'язанням, але й важливим інструментом для досягнення соціальної рівності та сталого розвитку суспільства.

Також детального аналізу потребують проблеми дошкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччини, які висвітлено у працях німецьких науковців. До прикладу, питання інклюзії в дошкільній освіті глибоко розглянуто у працях D. Edelmann, M. Штамм (2013), які акцентували увагу на впровадженні інклюзивних технологій у дитячих садках. Їхні дослідження аналізують, як адаптація освітнього середовища та застосування спеціалізованих методик сприяють інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальний освітній процес. Наукові роботи розглядають організацію педагогічного процесу в контексті багатокультурного середовища, що є актуальним для дітей із мігрантських родин, включно з тими, хто має особливі потреби (Rolff, Neubauer, 2019). Н. Reinders, Н. Ditton (2015) досліджують емпіричні аспекти шкільної освіти, зокрема умови навчання, фактори успішності дітей в дошкільних закладах освіти та вплив освітніх політик на якість навчального процесу.

Наукові дослідження А. Mues, А. Wirth, Т. Schiele, F. Niklas (2024) присвячені використанню новітніх технологій для створення доступного освітнього середовища. Наукові розвідки демонструють, як цифрові ресурси допомагають педагогам ефективно працювати з дітьми, забезпечуючи їм рівні можливості для навчання та розвитку. Ці дослідження показують, що інклюзивна освіта можлива за умов наявності спеціалізованого обладнання, підготовки педагогів та адаптації навчальних програм до потреб різних груп дітей.

Ж. Nattie у своїх наукових працях розкриває методи навчання та виховання, які підвищують якість освітнього процесу. Ж. Leisen акцентує увагу на індивідуалізованому підході до кожної дитини,

що сприяє формуванню особистісних компетентностей та мотивації до навчання. Інноваційні методи, запропоновані A. Mues, A. Wirth, T. Schiele, F. Niklas (2024) включають використання інтерактивних засобів навчання, що робить процес пізнання більш захопливим і ефективним.

Слід констатувати, що німецькі науковці значну увагу приділяють оновленню змісту дошкільної освіти відповідно до сучасних викликів, розробляючи програми, які враховують вимоги глобалізованого суспільства та необхідність формування ключових компетентностей. У цьому аспекті варто відзначити вклад F. Hass, M. Fink.

Варто підкреслити практичну спрямованість наукового доробку W. Tietze, K. Schuster, H-G. Roßbach (2007), а саме розроблені інструменти для оцінювання якості дошкільних закладів, які використовуються в Німеччині та інших країнах для підвищення ефективності освітніх програм і забезпечення високих стандартів виховання, запропоновано використання шкали оцінки якості дошкільної освіти (KES-R – Kindergarten-Skala). Застосовані підходи сприяють підвищенню професійної компетентності педагогів та покращенню взаємодії між вихователями, дітьми та батьками, що є ключовими елементами успішної дошкільної освіти.

S. Peters (2021) та A. Schmitt et al. (2015) акцентують увагу на професійній підготовці вихователів, підкреслюючи значення компетентнісного підходу. Їхні дослідження доводять, що якість дошкільної освіти залежить від рівня кваліфікації педагогів та їхньої здатності інтегрувати інноваційні методики у свою роботу.

Наукові дослідження німецьких учених доводять, що важливою передумовою для спроможності забезпечити високоякісну дошкільну освіту є кар'єрний успіх вихователів дошкільних закладів, їхня професійна самоефективність (Smidt et al., 2017), а також їхнє трансформаційне лідерство (Ballaschk et al., 2017).

Традиційною для наукового дискурсу Німеччини є дошкільна освіта дітей мігрантів і біженців. Експериментальні дослідження (Klein, Sonntag, 2017; Busch et al., 2021) доводять, що ранній інституціоналізований догляд за дітьми, програми раннього розвитку дитини зменшують етнічну освітню нерівність.

Наукові напрацювання німецьких вчених демонструють, як інноваційні підходи та інклюзивні технології можуть забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх потреб. Ці дослідження формують теоретичну базу для подальшого вдосконалення дошкільної освіти як у Німеччині, так і в інших країнах, які прагнуть впроваджувати сучасні освітні практики.

Сучасна система дошкільної освіти в Німеччині демонструє стабільний розвиток протягом останніх двох десятиліть. Станом на 2023 р. кількість закладів дошкільної освіти перевищила 56 тисяч, що на 24% більше порівняно з 2006 р. (Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024). Це зростання стало можливим завдяки активному розширенню мережі дитячих садків у західнонімецьких регіонах. Поряд із збільшенням кількості закладів спостерігається диверсифікація їхніх освітніх програм, що враховують різноманітні вікові групи дітей, а також розвиток нових форм управління закладами.

Ключовим викликом залишається кадровий дефіцит, особливо в західних регіонах країни. У східних землях частково вирішують цю проблему завдяки випускникам педагогічних навчальних закладів, тоді як у західних регіонах прогнозується збереження дефіциту фахівців до 2035 р. Регіональні відмінності також виявляються у забезпеченні місць у дошкільних закладах: попит значно перевищує пропозицію, особливо для дітей віком 1–2 роки, які мають право на місце в закладі дошкільної освіти (Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024).

Важливою складовою системи є мовна підготовка. У семи федеральних землях здійснюється обов'язкове мовне оцінювання всіх дітей перед вступом до школи, тоді як інші регіони обмежуються тестуванням лише окремих груп. Ці заходи відображають високий пріоритет мовного розвитку як ключового компонента ранньої освіти, спрямованого на вирівнювання можливостей дітей та забезпечення якісної підготовки до подальшого навчання (Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024).

ВИСНОВКИ

Отже, враховуючи соціальну значущість раннього та дошкільного розвитку дитини для формування людського капіталу України, необхідність забезпечення якості дошкільної освіти відповідно до європейських стандартів, подальшого вдосконалення дошкільної освіти відповідно до вимог сучасного європейського освітнього простору, розвиток дошкільної освіти в Федеративній Республіці Німеччина на шляху до постійного вдосконалення системи дошкільної освіти, може бути підґрунтям підвищення ефективності дошкільної освіти в Україні та її інтеграції у європейський освітній простір.

Вбачаємо врахування досвіду німецьких науковців та педагогів-практиків для реалізації стратегічних завдань дошкільної освіти України, зокрема в таких аспектах:

- реформування нормативно-правової бази;
- покращення управління та організації освітнього процесу;
- розширення доступності освіти для дітей з особливими потребами;
- вдосконалення якості освіти через інноваційні підходи.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні практичних рекомендацій щодо врахування досвіду Федеративної Республіки Німеччина для реалізації стратегічних завдань дошкільної освіти України.

Список використаної літератури

1. Візія майбутнього освіти і науки України. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Viziya.maybutnoho.osvity.i.nauky.Ukrayiny/12.07.2023/Viziya.maybutnoho.osvity.i.nauky.Ukrayiny-12.07.2023-2.1.pdf> (дата звернення: 2.12.2024).
2. Гончаренко А. В. Дошкільна освіта Німеччини та України у порівняльній перспективі. Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 200 с.
3. Закон України Про дошкільну освіту. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 1.12.2024).
4. Концепція розвитку освіти України до 2030 року: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2020 р. № 1312-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2020-p> (дата звернення: 2.12.2024).
5. Ballaschk I., Anders Y. & Flick U. Führung als Thema deutscher Kindertageseinrichtungen. *Z Erziehungswiss.* 2017. № 20. S. 670–689. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11618-017-0761-3>
6. Busch J., Cabrera N., Ialuna F., Buchmüller T., Leyendecker, B. Refugee Children's Early Development during Attendance of Specialized Preschool Programs and Transition into First Grade in Germany. *Early Education and Development.* 2021. № 33 (8). P. 1304–1325. DOI: <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1970427>
7. Dietrich C., Stenger U., Stieve C. (Hrsg.). *Theoretische Zugänge zur Pädagogik der frühen Kindheit: Eine kritische Vergewisserung.* DGfE-Kommission Pädagogik der frühen Kindheit. Weinheim: Beltz Juventa, 2019. 478 S.
8. Georg S., Genser B., Fischer J., Sachse S., De Bock F. Development and validation of a self-regulation scale within the German version of the Early Development Instrument. *BMC Pediatrics.* 2023. № 23. Art. 509. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12887-023-04334-1>
9. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. 23.05.1949. Zuletzt geändert 2024. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/> (дата звернення: 1.12.2024).
10. KiTaQuali täts- und Teilhabeverbesserungsgesetz (Gute-KiTa-Gesetz). 2023. URL: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/fuer-gute-kinderbetreuung-bundesweit-das-kita-qualitaetsgesetz-209046> (дата звернення: 1.12.2024).
11. Klein O., Sonntag N. Ethnische Unterschiede der Wirkung institutioneller U3-Kinderbetreuung. *Z Erziehungswiss.* 2017. № 20. S. 41–60. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11618-016-0683-5>
12. Mues A., Wirth A., Schiele T., Niklas F. *Digitale Medien kompetent in Kitas einsetzen.* Berlin: Springer, 2024. 250 S. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-69759-7>
13. Nationaler Bildungsbericht Deutschland 2024. *Bildungsberichterstattung.* 2024. URL: <https://www.bildungsbericht.de> (дата звернення: 2.12.2024).
14. Peters S. Kompetenzfacetten pädagogischer Fachkräfte in Kindertageseinrichtungen: Empirische Analysen zum professionellen Wissen, zu Einstellungen und zur Interaktionsqualität. Dissertation zur Erlangung des Grades einer Doktorin der Philosophie (Dr. phil.). Freiburg: Pädagogische Hochschule Freiburg, 2021. 144 S. URL: <https://phfr.bs-z>

bw.de/frontdoor/index/index/docId/869 (дата звернення: 2.12.2024).

15. Reinders, H., Ditton, H. *Empirische Bildungsforschung: Gegenstandsbereiche*. 2 Auflage. Berlin: Springer VS, 2015. 320 S. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19992-4>
16. Schelle R., Blatter K., Michl S., Kalicki B. *Qualitätsentwicklung in der frühen Bildung: Akteure – Organisationen – Systeme*. Weinheim: Beltz Juventa, 2023. 298 S.
17. Schmitt A., Morfeld A., Sterdt E., Fischer L (Hrsg.) *Evidenzbasierte Praxis und Politik in der Frühpädagogik*. Halle (Saale): Mitteldeutscher Verlag, 2015. 152 S. URL: [https://www.h2.de/fileadmin/user_upload/Forschung-Transfer/KFB/Tagungsband - Evidenzbasierte Praxis und Politik in der Fruehpaedagogik.pdf](https://www.h2.de/fileadmin/user_upload/Forschung-Transfer/KFB/Tagungsband_-_Evidenzbasierte_Praxis_und_Politik_in_der_Fruehpaedagogik.pdf) (дата звернення: 2.12.2024).
18. Stamm M., Edelmann D. *Handbuch frühkindliche Bildungsforschung*. Wiesbaden: Springer VS, 2013. 542 S. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19066-2>
19. Tietze W., Schuster K., Roßbach H. *Kindergarten-Skala*. Berlin: Cornelsen Scripto, 2007. 66 S.
20. Tietze W. *Qualitätssicherung im Elementarbereich / Klieme E., Tippelt R. (Hrsg.). Qualitätssicherung im Bildungswesen*. Weinheim und Basel: Beltz, 2008. S. 16–35.
21. Zdanevych L. V., Kruty K. L., Tsehelnik T. M., Pisotska L. S., Kazakova N. V. The Formation of Key Competences in the Training Process of Preschool Education Specialists (Experience of the United Kingdom, Germany, Ukraine). *International Journal of Higher Education*. 2020. Vol 9 (7). DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p196>

References

- Viziya majbutnogo osviti i nauki Ukraini [Vision of the future of education and science in Ukraine] (2023). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Viziya.maybutnoho.osvity.i.nauky.Ukrayiny/12.07.2023/Viziya.maybutnoho.osvity.i.nauky.Ukr_ayiny-12.07.2023-2.1.pdf
- Goncharenko, A. V. (2018). *Doshkilna osvita Nimechchini ta Ukraini u porivnyalnij perspektivi [Preschool education in Germany and Ukraine in a comparative perspective]: Candidate's thesis: 13.00.01*. Drahomanov National Pedagogical University.
- Zakon UKrayini Pro doshkilnu osvitu [Law of Ukraine On Preschool Education] (2024), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
- Koncepciya rozvitku osviti Ukraini do 2030 roku: zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukraini vid 03.12.2020 r. № 1312-r. [Concept of Education Development in Ukraine until 2030: approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 3, 2020 No. 1312-r.]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2020-p>
- Ballaschk, I., Anders, Y. & Flick, U. (2017). Führung als Thema deutscher Kindertageseinrichtungen. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 20, 670–689. <https://doi.org/10.1007/s11618-017-0761-3>
- Busch, J., Cabrera, N., Ialuna, F., Buchmüller, T., & Leyendecker, B. (2021). Refugee Children's Early Development during Attendance of Specialized Preschool Programs and Transition into First Grade in Germany. *Early Education and Development*, 33 (8), 1304–1325. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1970427>
- Dietrich, C., Stenger, U., Stieve, C. (Hrsg.) (2019). *Theoretische Zugänge zur Pädagogik der frühen Kindheit: Eine kritische Vergewisserung*. DGfE-Kommission Pädagogik der frühen Kindheit. Beltz Juventa.
- Georg, S., Genser, B., Fischer, J., Sachse, S., De Bock, F. (2023). Development and validation of a self-regulation scale within the German version of the Early Development Instrument. *BMC Pediatrics*, 23, 509. <https://doi.org/10.1186/s12887-023-04334-1>
- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (23.05.1949, Zuletzt geändert 2024). <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>
- KiTaQuali täts- und Teilhabeverbesserungsgesetz (Gute-KiTa-Gesetz) (2023). <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/fuer-gute-kinderbetreuung-bundesweit-das-kita-qualitaetsgesetz-209046>
- Klein, O., Sonntag, N. (2017). Ethnische Unterschiede der Wirkung institutioneller U3-Kinderbetreuung. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 20, 41–60. <https://doi.org/10.1007/s11618-016-0683-5>
- Mues, A., Wirth, A., Schiele, T., Niklas, F. (2024). Digitale Medien kompetent in Kitas einsetzen. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-69759-7>
- Nationaler Bildungsbericht Deutschland 2024. *Bildungsberichterstattung*. <https://www.bildungsbericht.de>
- Peters, S. (2021). *Kompetenzfacetten pädagogischer Fachkräfte in Kindertageseinrichtungen: Empirische Analysen zum professionellen Wissen, zu Einstellungen und zur Interaktionsqualität. Dissertation zur Erlangung des Grades einer Doktorin der Philosophie (Dr. phil.)*. Pädagogische Hochschule Freiburg. <https://phfr.bsz-bw.de/frontdoor/index/index/docId/869>
- Reinders, H., Ditton, H. (2015). *Empirische Bildungsforschung: Gegenstandsbereiche*. 2 Auflage. Springer VS. <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19992-4>
- Schelle, R., Blatter, K., Michl, S., Kalicki, B. (2023). *Qualitätsentwicklung in der frühen Bildung: Akteure – Organisationen – Systeme*. Beltz Juventa.

- Schmitt, A., Morfeld, A., Sterdt, E., Fischer, L. (Hrsg.) (2015). *Evidenzbasierte Praxis und Politik in der Frühpädagogik*. Mitteldeutscher Verlag. [https://www.h2.de/fileadmin/user_upload/Forschung-Transfer/KFB/Tagungsband - Evidenzbasierte Praxis und Politik in der Fruehpaedagogik.pdf](https://www.h2.de/fileadmin/user_upload/Forschung-Transfer/KFB/Tagungsband_-_Evidenzbasierte_Praxis_und_Politik_in_der_Fruehpaedagogik.pdf)
- Stamm, M., Edelmann, D. (2013). *Handbuch frühkindliche Bildungsforschung*. Springer VS. <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19066-2>
- Tietze, W., Schuster, K., Roßbach, H. (2007). *Kindergarten-Skala*. Cornelsen Scripto.
- Tietze, W. (2008). Qualitätssicherung im Elementarbereich. In E. Klieme, R. Tippelt (Hrsg.), *Qualitätssicherung im Bildungswesen* (S. 16–35). Beltz.
- Zdanevych, L. V., Kruty, K. L., Tsehelnik, T. M., Pisotska, L. S., Kazakova, N. V. (2020). The Formation of Key Competences in the Training Process of Preschool Education Specialists (Experience of the United Kingdom, Germany, Ukraine). *International Journal of Higher Education*, 9 (7). <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p196>

Стаття надійшла до редакції 4.12.2024

Прийнято до друку 26.12.2024

THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL EDUCATION IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY: RELEVANCE OF THE STUDY FOR UKRAINE

Maryna Honcharuk

<https://orcid.org/0009-0006-6761-1254>

founder of the SKILLS kindergarten network,

Kyiv, Ukraine

marina@skills.kiev.ua

The article is devoted to the analysis of the development of preschool education in the Federal Republic of Germany in the context of Ukraine's integration into the European educational space. The author draws attention to the role of preschool education as a fundamental component of the educational system, which ensures social adaptation, the formation of the child's competencies and values. The relevance of borrowing the positive experience of Germany for improving the preschool education system of Ukraine is highlighted. The article examines key regulatory and legal acts of Germany that shape the foundations of preschool education and the organization of early childhood development: «On the quality of kindergartens» (KiTa-Qualitätsgesetz 2023) and «Agreement between the states on the common basic structure of the school system and the state-wide responsibility of the states in central issues of educational policy» (2020). Their impact on ensuring the accessibility and quality of educational services, supporting inclusion, professional training, and continuous development of educators is outlined. Special attention is paid to the achievements of German preschool education in organizing language training, addressing regional disparities in access to educational institutions, reducing ethnic educational inequality, and introducing innovative approaches to education, including individualized approaches to each child and digitalization of preschool education. The article stresses the importance of utilizing German experience to reform Ukraine's regulatory framework, enhance educational process management, expand accessibility for children with special needs, and improve education quality through innovations. It concludes that Germany's experience can serve as a basis for improving preschool education in Ukraine, particularly in the context of its integration into the European educational space.

Keywords: accessibility of education, childhood development, competency-based approach, early development, Federal Republic of Germany, European educational space, inclusion, innovative methods, preschool education, quality of education, regulatory framework,